

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Mertala, Pekka

Title: Monilukutaito varhaiskasvatuksessa : abstrakti käsite ja konkreettista kasvatusta

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © 2021 Varhaiskasvatuksen opettajien liitto

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Mertala, P. (2021). Monilukutaito varhaiskasvatuksessa : abstrakti käsite ja konkreettista kasvatusta. In Monilukutaidon aika (pp. 6-7). Varhaiskasvatuksen opettajien liitto. https://www.vol.fi/uploads/2021/03/56e0d726-monilukutaidon-aika_low-tutkittu-tietotunnuksella.pdf

MONILUKUTAITO VARHAISKASVATUKSESSA: ABSTRAKTI KÄSITE JA KONKREETTISTA KASVATUSTA

Monilukutaito on uusi käsite varhaiskasvatuksessa ja suomalaisessa kasvatuskentässä ylipäätään. Käsitteen juurtumattomuus on näkynyt epätietoisuutena siitä, mitä monilukutaidolla oikeastaan tarkoitetaan ja miten sen tulisi näkyä varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Tämän kirjoituksen tavoitteena on hälventää monilukutaitoon liittyvää mystiikkaa. Vaikka monilukutaito on abstrakti käsite, ei pedagogiikan tarvitse olla abstraktia. Siksi käytän konkreettisenä esimerkkinä varhaiskasvatuksen pedagogiikalle hyvin ominaista työkalua; kuvitettua satukirjaa.

Yksi tapa hahmottaa monilukutaito on ajatella sitä sateenvarjokäsitteenä, joka sulkee alleen erilaiset tekstit (esim. kirjoitus, kuvat, video, puhe), niiden tulkintaa ja tuottamista edellyttävät lukutaidot (esim. visuaalinen, auditiivinen, kinesteettinen) sekä lukutaitoja täsmentävät erilaiset ulottuvuudet (esim. operationaalinen, kriittinen, kulttuurinen).

Kirjan lukeminen voidaan aloittaa sen kuvien tarkastelulla: millaisia tulkintoja voimme tehdä kirjan tapahtumista kuvituksen perusteella? Entäpä kirjassa esiintyvistä henkilöistä? Toistuvatko kuvituksessa jotkut tietyt värit ja jos toistuvat niin miksihän. Kirjan juonesta ja hahmojen luonteesta tehtyjä oletuksia testataan lukemalla tarina.

Lukemisen jälkeen voidaan myös tulkita kirjan juonta. Mitä tapahtui ensin? Entäpä seuraavaksi? Millaiseen tilanteeseen kirja päättyi? Onko joissain muissa tutuissa teksteissä samanlaisia juonirakenteita? Oliko kirjassa jokin opetus? Yhtä lailla olennaista on tutkia kirjassa esiintyviä hahmoja. Edustivatko kirjan hahmot eri sukupuolia, ikäluokkia, kulttuureja ja niin edelleen? Millaisia rooleja heillä kirjassa oli? Miten roolit suhteutuvat muihin tuttuihin teksteihin ja tarinoihin?

Seuraavaksi lapsia voi ohjata tarkastelemaan lukijan eläytymistä, eli hänen käyttämiään äänenpainoja ja eleitä: millä tavoin tarinan tunnelma

muuttuu, jos lukija vaihtelee tai ei vaihtelee intonaatiota erilaisia tunnelmia kuvaavissa kohdissa? Millä tavoin lukijan keholliset eleet, esimerkiksi hartioiden jännittäminen jännittävässä kohdassa vahvistavat viestiä ja tuottavat kollektiivisen tunnekokemuksen.

On myös oleellista tehdä lapsille näkyväksi, että kirjalla on aina kirjoittaja (ja tässä tapauksessa myös kuvittaja). Toisin sanoen se, mitä kirjassa tapahtuu ja millaisia sen hahmot ovat, ovat aina jonkun tekemiä valintoja ja että joku toinen olisi ehkä tehnyt erilaisia ratkaisuja. Lasten kanssa voidaankin visioida ja tuottaa kirjoille vaihtoehtoisia juonenkäänteitä tai miettiä, miten tarina olisi muuttunut, mikäli päähenkilö olisi ollut erilainen.

Kaiken analyttisyyden vastapainoksi on yhtäältä tärkeää ja merkityksellistä myös ”vain” nauttia hyvän kirjan lukemisesta, kuuntelemisesta, katselemisesta ja yhdessäolosta ylipäätään. •